

ביזור סמכויות לשלטון המקומי והפחתת רגולציה עודפת

נייר עמדה עבור הוועדה המיוחדת לפיקוח על תהליכי הסרת חסמים

החלטת ממשלה 675

החלטה זו התבססה על החשיבות הרבה בראי הממשלה לחיזוק עצמאות השלטון המקומי בתוך שביזור הסמכויות כפי שמורה ההחלטה, חייבה בין היתר קביעת כללים להפעלת הסמכות ולטיוב תהליך קבלת ההחלטות ברשויות וחיזוק מערכי הבקרה והפיקוח תוך יצירת תמריץ למינהל תקין. בנוסף, ההחלטה מתייחסת לקביעת כללים בדבר שיפור השקיפות ושיתוף הציבור במסגרת הליכי קבלת ההחלטות ובדבר מערכי בקרה, פיקוח ואכיפה של משרד הפנים על אותן פעולות.

חיזוק מערכי הבקרה והפיקוח

ההכרח במערכי בקרה ופיקוח חיצוניים, עשויים לנבוע בין היתר מכך שלראשי הרשויות תפקיד מכריע בבחירתם של שומרי הסף ואחריות לתנאי העסקתם כמצוין במחקרⁱⁱ, ובשל הגרעון בדמוקרטיה בשלטון המקומיⁱⁱⁱ והבעייתיות ב-עוצמה האדירה של ר. הרשויות וחולשתם המהותית של חברי המועצות^{iv} ואכן, אנו סבורים כי בצדק רב ראתה לנכון הממשלה לציין בהחלטתה את הצורך במערכי בקרה, פיקוח ואכיפה של משרד הפנים, המתעצמים ברקע ממצאי מבקר המדינה בדבר הביקורת בשלטון המקומי^v.

סטנדרט מחייב לשיתוף הציבור

על ההכרח בסטנדרט מחייב לשיתוף הציבור ברשויות בטרם ביזור הסמכויות ובשינוי הגישה הרואה בבחירות את סוף תהליך שיתוף הציבור, יתכן וניתן ללמוד מהדברים שעלו בת"א-יפו, אף כעיר שבה קיים נוהל עירוני - המדגיש כי הציבור שותף להחלטות ומעורבותו משקפת קהילה בריאה ותוססת^{vi}. ארנון גלעדי: 'במערכת דמוקרטית יש שיתוף ציבור אחת ל-5 שנים בכל התחומים'^{vii} ליאור שפירא: 'ב-27.2.24 היה לנו את שיתוף הציבור הגדול וכולם בחרו בנו לקבל את ההחלטות עבורם'^{viii}. ראובן לדיאנסקי: 'הם בעיקר חכמים כי הם הצביעו עבורנו'^{ix}

שיפור השקיפות

שקיפות הינה כלי חיוני למניעת שחיתות ולחיזוק אמון הציבור. השחיתות כידוע, משגשגת הרחק מעינו הפקוחה של הציבור. ובפרט, בצל חקירות השחיתות ההולכות ומתפרסמות. אנו סבורים כי בצדק רב, ראתה ממשלת ישראל הכרח בשיפור השקיפות, שלראייתנו מתחייבת במציאות שבה 'אין בלמים ואיזונים בעבודת הרשויות המקומיות' כדברי ר' המכון לשלטון מקומי^x.

אנו סבורים כי ראוי להחיל 'הלכה למעשה' את התחייבותה של עיריית ת"א לשקיפות מלאה לכדי 'משטח זכוכית' שמטרתה לאפשר בקרה טובה יותר של הציבור^{xi} ולהחילה כסטנדרט מחייב לרשויות. אנו סבורים כי המציאות העולה במחקר בדבר חולשתם של חברי המועצה ביחס לכוחם רב העוצמה של ראשי הערים, מחייבת מעבר מחופש מידע – לערים שקופות. כך שכלל המידע השלטוני שאין איסור מפרסומו, יהיה גלוי כברירת מחדל לעינו הפקוחה של הציבור. שקיפות, כמנגנון בקרה נוסף.

טוהר המידות

ההחלטות המתקבלות במוסדות הרשויות משפיעות על האזרחים ותושבי הרשויות לעיתים ובתחומים מסויימים אף יותר מהשפעת השלטון המרכזי. כך למשל בוועדות התכנון המחלקות את העושר הציבורי באמצעות הענקת זכויות בנייה.

הדבר ההופך את מערכת התכנון לכר ה"מזמין" שחיתות ציבורית, ניגודי עניינים, שחלקם מובנים בהליכי קבלת החלטות בישיבות ועדות התכנון ברמות השונות המעצימים את האפשרויות לשחיתות^{xii}. אנו ממליצים על שקיפות מלאה כסטנדרט גנרי ומחייב. היפוך הפרמידה. מחופש מידע – לשקיפות. אנו ממליצים על אכיפת זכותם של אזרחי ישראל לשוויון בפני השלטון, ומניעת השימוש ב-'שיקול דעת' ככסות לשרירות שלטונית, וזאת באמצעות החיוב להתבסס על עקרונות אחידים, אמות מידה זהות, ופרשנות עקבית ואחידה לחוק ועל פיהם – להכריע בדינו של כל אזרח ותושב.

חיזוק השלטון המקומי

אנו מברכים על מכלול הפעולות הנעשות לחיזוק השלטון המקומי, הקרוב יותר לאזרח וסמוכים ובטוחים כי הקשב והעיסוק של המחוקק, המתעצם בתקופה האחרונה, ראוי כי יבשיל לכדי שינוי עומק מבני, שיביא להעצמת הדמוקרטיה ואיכות השלטון ברשויות המקומיות לתועלת תושביהן.

בכבוד והערכה,

חגי קורח

ראש תחום השלטון המקומי
העמותה לדמוקרטיה מתקדמת

ⁱ החלטת ממשלה מס' 675 מיום 21.11.2021. https://www.gov.il/he/pages/dec675_2021

ⁱⁱ המכון הישראלי לדמוקרטיה. [השלטון המקומי בישראל](#)

ⁱⁱⁱ מכון פלורסהיימר למחקרי מדיניות. [הגרעון בדמוקרטיה המקומית. דמוקרטיה למראית עין?](#)

^{iv} המכון הישראלי לדמוקרטיה. [חיזוק מעמדם של חברי מועצות ברשויות מקומיות](#), הצעה לסדר. עמ' 20.

^v משרד מבקר המדינה, [דוח על הביקורת בשלטון המקומי - יולי 2024](#)

^{vi} אתר עיריית ת"א-יפו, [נוהל התייעצות עם הציבור בתהליכי תכנון עירוני](#).

^{vii} פרוטוקול ישיבת ועדת המשנה לת"ב ת"א-יפו מס' 16-0017 מיום 13.7.2016.

^{viii} פרוטוקול ישיבת מועצת העיר ת"א-יפו מס' 21, מתאריך 21.5.2025. עמ' 21

^{ix} פרוטוקול ישיבת מועצת העיר ת"א-יפו מס' 21, מתאריך 21.5.2025. עמ' 11

^x כנס הרשויות המקומיות בנושא איזונים ובלמים בשלטון המקומי. דברי ר' המכון לשלטון מקומי באונ' ת"א.

^{xi} מתוך פרסום עיריית ת"א-יפו לציבור מיום 19.5.2025.

^{xii} המכון הישראלי לדמוקרטיה, [שחיתות בהליכי תכנון ובנייה בישראל](#)